

© Shutterstock

Clash/crash

Een staat van het gezinsbeleid in Vlaanderen 2023

Gianni Loosveldt
Kenniscentrum Gezinswetenschappen

Colofon

Referentie Loosveldt, G (2024). *Clash/Crash. Een staat van het gezinsbeleid in Vlaanderen 2023*. Brussel: Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee).

Contact Odisee - Kenniscentrum Gezinswetenschappen
Huart Hamoiriaan 136, 1030 Schaarbeek
02-240 68 40
kcgezinswetenschappen.odisee.be
kcgezinswetenschappen@odisee.be

Inhoud

Colofon	2
Inhoud	3
1. De erfenis van eerdere beleidsperiodes	5
1.1. Systeemfouten in de kinderopvang.....	5
1.2. De tijdige toegang van integrale jeugdhulp.....	6
1.3. Persoonsvolgend in de wachtrij.....	7
2. Responsabilisering van ouders.....	8
2.1. Werkstraffen voor ouders van delinquente jongeren.....	8
2.2. ‘Waar de brooddoos gevuld moet worden’	9
2.3. Ingrijpen als ouders geen Nederlands spreken	9
2.4. Ouders die een label voor hun kinderen najagen	9
2.5. Nieuw aansprakelijkheidsregime voor ouders	10
2.6. Eerste opvoedingsverantwoordelijken en seksuele voorlichting.....	10
3. ‘Geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid’	11
3.1. Realiteitszin.....	11
3.2. Meer integratie, meer regie?.....	11
3.3. En wat met andere beleidsdomeinen?.....	12
3.4. Grotere netwerken met de Huizen van het Kind zonder afdoende middelen?	12
4. Pleegzorg, voorportaal van adoptie?	13
5. Groeipakket: vijf jaar na de Vette Vis.....	14
5.1. Meer selectiviteit?	14
5.2. To index or not to index.....	14
5.3. Een grabbelton?.....	15
5.4. ‘Pedagogische voorwaarden’ stellen?	15
6. Activering: welk beleid voor gezinnen?	16
6.1. Activering raakt gezinnen	16
6.2. Gezinsbeleid komt onvoldoende tegemoet aan activeringsclaim	17
7. Gezinsbeleid en demografie.....	18
7.1. Geen geboortepolitiek.....	18
7.2. Alleenstaandenreflex?	19
8. Veiligheid voor alles	19
8.1. Vorzorgsbeginsel in de kinderopvang	20

8.2.	Intra-familiaal geweld	20
9.	Tot slot: <i>unfinished business</i>	20

Hoe verhoudt het beleid zich tot gezinnen? 2023 leverde meer dan voldoende stof op voor deze vierde staat van het gezinsbeleid.

1. De erfenis van eerdere beleidsperiodes

Wat begin 2024 van 2023 op onze zeef blijft liggen, is in belangrijke mate het product van beleidskeuzes die níét deze legislatuur werden gemaakt. Onder minister Vandeurzen werden allerhande ‘transities’ ingeluid. Toen de excellentie na een decennium de deur van het Ellipsgebouw achter zich toe trok, was het een koud kunstje voor zijn opvolgers om de zaken af te werken.

Niet dus.

1.1. Systeemfouten in de kinderopvang

Het decreet van 2012 over de opvang van baby’s en peuters draait op systeemfouten.

Mocht de regelgeving volledig gedacht zijn vanuit de gezinnen, dan was het inkomenstarief dé norm voor alle aanbieders. Dat de opvang onderaan de trap ligt te bloeden, is mee het gevolg van het subsidietrappensysteem. De keuze van 2012 zorgt ervoor dat we ook vandaag nog miljoenen euro’s moeten uittrekken om de subsidiëring op te schalen.

Meer middelen? De [Vlaamse begrotingsminister](#) bestond het de opportuniteit ervan in vraag te stellen. Ziehier de kunst om over een diep dal te kijken.

Een structurele onder-financiering van de ganse sector werd jarenlang gemaskeerd door een relatief hoge capaciteit. Zij heeft mee de *crash* bewerkstelligd van het opvangsysteem.

De begroting voor 2024 injecteert [270 miljoen](#). Voor de opvang wordt 1,1 miljard aan publieke middelen voorzien. Dit is bijna drie keer zoveel als bij de start van de regering-Jambon. Ook al gaat het om aanzienlijke middelen, de kentering is niet voor morgen.

Bedrijven zullen kunnen mee-investeren in initiatieven die al een vergunning hebben. Hiervoor komt er een basissubsidie van 3.000 euro per opvangplaats, aangevuld met bijna 8.800 euro door het bedrijf, een investering die volledig fiscaal aftrekbaar is. Het gaat dus niet om bedrijfscrèches, wel om initiatieven in de buurt van de woonplaats van werknemers. Het beleid maakt zich sterk dat met dit model meer capaciteit zal worden gecreëerd.

Bij onthaalouders verdwenen er de voorbije vijf jaar meer dan 3.700 plaatsen. Voor de klassieke gezinsopvang, jarenlang stiefmoederlijk behandeld, lonkt het einde.

Ook het maximum van negen kinderen per begeleider in de groepsopvang is een nefaste beleidskeuze geweest. Nadat een benchmarkstudie vorig jaar uitwees wat iedereen al wist, werd een oplossing *à la Belge* bedacht. Voor gemengde leeftijdsgroepen kunnen er zeven kinderen per begeleider zijn.

De nieuwe ratio's, waarmee we Europees zeker nog niet uitmuntend scoren, zullen pas een verplichting worden na drie jaar. Intussen worden organisatoren met een verbeterde ratio, bijkomend gesubsidieerd.

Om capaciteitsverlies tegen te gaan kunnen logistieke medewerkers meetellen voor de ratio, tot een kwart van het aantal vereiste begeleiders. Zij mogen enkel aanvullend werken.

Het is behoorlijk naïef om te denken dat die mensen enkel zullen poetsen en maaltijden bereiden. De hoop dat zij een kwalificatietraject zullen volgen, is een zeer emanciperende gedachte.

De vrees bestaat dat de overgangstermijn wel eens veel langer zou kunnen duren.

1.2. De tijdige toegang van integrale jeugdhulp

Volgens het decreet van 2013 moet integrale jeugdhulp de *tijdige* toegang tot de jeugdhulp organiseren. Voorbij de toegangspoort staat een poortwachtershuis dat ingestort, *gecrasht* is. Het aangebouwde prioriteitensysteem is bricoleren met miserie.

Begin 2023 stonden bijna 7.400 kinderen op de wachtlijst voor niet rechtstreeks toegankelijke hulp, een toename met zes procent tegenover 2022.

De mogelijkheden van pleegzorg in het netwerk van het kind worden opgerekt en het belang van het kind komt hiermee onder druk te staan. Jeugdrechters geven aan dat zij al te vaak aanbod-gestuurd moeten beslissen en níet op basis van de werkelijke noden.

De crisismeldpunten werden een zuigkap voor veel situaties die nooit acuut hadden mogen worden, mocht 'tijdig' tijdig geweest zijn. Al in 2008 deelde het Rekenhof mee dat er voor een kwart van de kinderen en jongeren die crisishulp nodig hebben, géén aanbod beschikbaar is. Het werd uiteindelijk twee derde. De crisishulp ging in crisis en *crashte*.

Vorig jaar, in 2023, kwam het [crisis- en investeringsplan voor de jeugdhulp](#) tot stand. Het genereert 101 miljoen euro, waarvan het merendeel recurrent. De crisishulp, inclusief vervolghulp, wordt versterkt met 23 miljoen. In het nieuwe plan vinden we ook middelen voor contextbegeleiding, persoonlijke assistentiebudgetten en de broodnodige versterking van de consultants.

Opvallend is ook de twee miljoen euro om werkzame, preventieve interventies met vrijwilligers en jobstudenten in kaart te brengen en te ondersteunen.

1.3. Persoonsvolgend in de wachtrij

In 2016 werd overgestapt naar de persoonsvolgende financiering voor mensen met een handicap. Het decreet van 2014 werd niet uitgevoerd voor minderjarigen, maar geen haan die daar nog naar kraait.

Vandaag zijn er bijna 29.000 meerderjarige budgethouders. In vijf jaar tijd nam het aantal persoonsvolgende budgetten toe met 18%.

Sinds de invoering van persoonsvolgende financiering werden budgetten *en cours de route* aangepast. Dit zorgde voor een *clash* tussen mensen met een beperking en de overheid, ook voor de rechter.

Recent nog werd een bepaalde actualisering van budgetten vernietigd door de Raad van State.

Na een euthanasie kon de [spoedprocedure](#) voor mensen met een snel degeneratieve aandoening met spoed worden uitgebreid.

Er staan meer dan 17.000 mensen op de wachtlijst. Dat is een toename met meer dan 1.000 tegenover de start van de regering-Jambon, ondanks een aangroei van het VAPH-budget met 1 miljard euro.

Op de wachtlijst staan mensen aan wie wel degelijk een budget werd toegekend, maar niet ter beschikking gesteld. Achter deze cijfers zitten niet alleen mensen met een handicap, maar ook ouders, partners, gezinnen en families.

Ook hier wordt gewerkt met prioriteiten. Meer dan 10.000 mensen kregen de laagste prioriteit. Tien jaar na de goedkeuring van het decreet moet gezinszorg blijkbaar dé oplossing bieden.

2. Responsabilisering van ouders

We zien naast een overheid die in gebreke blijft, ook een overheid die de *clash* opzoekt met gezinnen die zich niet kunnen verdedigen. In 2023 stelde het beleid ouders meermaals in gebreke. Responsabilisering is hier het leidmotief.

2.1. Werkstraffen voor ouders van delinquente jongeren

Het criminele gedrag van kinderen zou er wel eens kunnen op wijzen dat ouders hun verantwoordelijkheid niet nemen. Dit lezen we in het [actieplan Jeugddelinquentie](#). De Vlaamse ministers van welzijn en justitie opperen – totaal van de zindelijkheidspot gerukt – om werkstraffen voor deze ouders in het leven te roepen.

Wellicht doen ze dat in de veronderstelling dat ouders tijdens het uitvoeren ervan hun [kinderen beter in het gareel](#) kunnen houden (sic).

2.2. ‘Waar de brooddoos gevuld moet worden’

Hoewel de problematiek netjes was geparkeerd met een onderzoeksopdracht, bleven de lege brooddozen actueel.

Volgens een Europese aanbeveling – de [Kindgarantie](#) - moeten lidstaten garanderen dat kinderen in nood gratis minstens één gezonde maaltijd per schooldag hebben. De minister van onderwijs heeft daar geen boodschap aan: het is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van ouders om hun kinderen met een gevulde en gezonde brooddoos naar school te sturen.

Het afwijzen van een geïntegreerd beleid zal ongetwijfeld bijdragen aan een betere onderwijskwaliteit (sic).

2.3. Ingrijpen als ouders geen Nederlands spreken

De taalscreening in het kleuteronderwijs valt tegen? Volgens diezelfde minister moeten we maar eens nadenken over de [mogelijkheden om in te grijpen](#) als ouders – zijn woorden – ‘manifest hun verantwoordelijkheid ontlopen’ en thuis geen Nederlands spreken met hun kinderen. Een gewezen partijvoorzitter bestempelde dit voorstel als ‘debiel’ en pleitte zelf voor verplichte taallessen voor ouders die het Nederlands niet machtig zijn.

Een [goede basis in de vreemde thuistaal](#) zorgt ervoor dat een kind vlot nieuwe talen kan leren, waaronder het Nederlands. Dat wetenschappelijke inzicht, gedeeld door Opgroeien, ging in deze *catch* verloren.

2.4. Ouders die een label voor hun kinderen najagen

In het beleid woedt een debat over de toename van het aantal zorgleerlingen.

Op drie jaar steeg het aantal kinderen en jongeren dat extra zorg nodig heeft in het onderwijs met meer dan vijftig procent.

Al snel wordt in de richting gekeken van ouders die een label voor hun kinderen zouden willen. Diagnostische centra, die grote wachtlijsten kennen, zouden hen ter wille zijn en het pad naar ondersteuning effenen.

Men gaat hier voorbij aan de wereldwijde toename van ASS-diagnoses de voorbije decennia. Dat blootstelling aan milieuverontreiniging ook voor meer ontwikkelingsstoornissen kan zorgen, wordt verzwegen. Het [Europees Parlement](#) verwierp het voorstel van de Europese Commissie om het gebruik van pesticiden te halveren.

De Vlaamse regering keurde een [conceptnota](#) goed met een visie op zeer zorgwekkende stoffen, maar van een koppeling met de Eerste 1.000 Dagen is geen sprake.

2.5. Nieuw aansprakelijkheidsregime voor ouders

De ouderlijke verantwoordelijkheid werd burgerrechtelijk aangehaald met een wijziging van het aansprakelijkheidsregime. Ouders worden sowieso aansprakelijk voor de onrechtmatige daad van hun kind jonger dan zestien. Aantonen dat hen geen fout in de opvoeding en het toezicht kan worden verweten, kan niet meer.

Deze foutloze aansprakelijkheid gaat niet gepaard met de verplichting van een familiale verzekering en het laat zich raden wie daar de dupe van zal zijn.

2.6. Eerste opvoedingsverantwoordelijken en seksuele voorlichting

Vanuit een zelfde enge invulling van het principe dat ouders de eerste opvoedingsverantwoordelijken zijn, stellen sommige ouders seksuele voorlichting in scholen aan de kaak.

Het [EVRAS-lessenpakket](#) in de Franse Gemeenschap leidde tot een *clash* tussen overheid en bepaalde ouders.

3. ‘Geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid’

Vorig jaar hingen we onze staat op aan Vroeg en Nabij. Intussen is er een [voorontwerp van decreet](#) rond de organisatie van een geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid.

3.1. Realiteitszin

Meerdere principes in de tekst moeten we onvoorwaardelijk verdedigen. Zo moet in gezinsondersteuning en hulpverlening inderdaad méér ingezet worden op relationele continuïteit. Het grote personeelsverloop in organisaties vraagt echter om realiteitszin. Ook moeten we ons de vraag stellen in hoeverre regelgeving hier écht het verschil kan maken. ‘Vroeg en nabij’ vraagt in de eerste plaats om een bepaalde professionaliteit.

Met een andere wijze van organiseren en financieren van ondersteuning en hulpverlening kan zeker een meerwaarde gerealiseerd worden voor gezinnen. Toch is bezorgdheid hier op zijn plaats. De vertaling van doelstellingen en principes naar nieuwe en voorsnog vage organisatievormen met daaraan gekoppelde middelen, kan opnieuw tot ontgoocheling leiden. De indruk bestaat dat de eigenlijke regelgeving pas na de voorziene proeftuinen aan de oppervlakte zal komen.

3.2. Meer integratie, meer regie?

Het voorontwerp laat termen vallen als ‘eigen regie’. Het is maar de vraag of een meer geïntegreerde ondersteuning en hulp meteen ook cliëntversterkend is. Leidt dit noodzakelijkerwijze tot meer controle en empowerment voor gezinnen?

3.3. En wat met andere beleidsdomeinen?

We kunnen er niet buiten dat het voorontwerp slechts een flauw handje reikt naar andere relevante beleidsdomeinen zoals onderwijs, wonen en jeugdwerk. Hoe integrerend kan dit decreet zijn?

De kinderopvang zal deel uitmaken van het toepassingsgebied.

Een aanzet tot integratie van opvang en onderwijs in de vroege kindertijd is er niet.

We moeten het stellen met een beperkt aantal verlengde projecten rond de doorgaande lijn.

Zou het geen goede opstap zijn om de infrastructuursubsidiëring voor kinderdagverblijven en deze voor scholenbouw te clusteren, zodat de prioriteit gaat naar geïntegreerde projecten?

3.4. Grotere netwerken met de Huizen van het Kind zonder afdoende middelen?

De tekst vraagt om een 'gedeelde verantwoordelijkheid'. Het glijmiddel hiervoor zal de subsidiëring zijn. Het zou al een goed begin zijn om de niet-indexering van werkingsmiddelen gedurende dertien jaar ongedaan te maken. Dat gebeurde niet met de bijna zeventig miljoen euro die in 2023 werd toegekend voor de gestegen energiekosten.

Het heeft er alle schijn van dat de regelgever wil surfen op bestaande netwerken zoals Huizen van het Kind om grotere verbanden met ruimere opdrachten te realiseren.

Dat blijkt onder meer uit de recente oproep voor [zes pilootprojecten 'zorg en ondersteuning op lokaal niveau'](#).

Ook horen we dat de Huizen gezinsloketten moeten worden waar ouders terecht kunnen met alle - ook financiële en materiële - vragen over gezinsondersteuning.

Vlaanderen steunt graag op de Huizen van het Kind voor de uitrol van zijn gezinsbeleid, maar kijkt daarvoor best eens in eigen boezem.

Uit een [evaluatie](#) door Opgroeien blijkt dat de mediaan van de Vlaamse subsidiëring nog geen 8.000 EUR bedraagt. Veel Huizen zijn voor hun werking afhankelijk van lokale en projectmiddelen.

Vaak is het één persoon die het samenwerkingsverband moet dragen.

De verwachtingen staan niet in verhouding tot de middelen.

Een Huis van het Kind zal in de toekomst specifieke expertise moeten 'bijschakelen'. Uit de evaluatie blijkt echter dat de Huizen de vraag stellen hoe jeugdhulp met een bepaald 'stigma' kan worden geïntegreerd in een zeer toegankelijk, laagdrempelig en preventief aanbod.

4. Pleegzorg, voorportaal van adoptie?

Het is lastig om het gewicht van thema's in het gezinsbeleid tegenover elkaar af te wegen.

De energie die interlandelijke adoptie evenwel vraagt van het beleid, staat niet in verhouding tot de 28 adopties die in dat kader werden gerealiseerd.

In 2021 leek de toenmalige minister een experten-panel te volgen. In afwachting van een hervorming zouden adopties uit het buitenland gedurende twee jaar worden [opgeschort](#).

Die beleidskeuze heeft geen week geduurd.

Het onvermogen in 2023 om tot de erkenning van één dienst voor interlandelijke adoptie te komen, zorgt nu wél voor een adoptiepauze, geen adoptiestop.

Het beleid maakt zich sterk dat, met alweer nieuwe regelgeving, de mistoestanden die werden gerapporteerd, kunnen worden vermeden.

Vanaf 2025 moet er voor pleegzorg en adoptie een gezamenlijk voortraject worden aangeboden. Met het opdrogen van de adoptiemogelijkheden kijkt het Vlaamse beleid in de richting van pleegzorg. Als wachtenden op een adoptiekind willen kiezen voor een pleegkind, dan moeten we dat toejuichen.

De vraag moet gesteld blijven worden wat het echte einddoel is. Waar het echt om gaat is of pleegzorg een voorportaal voor adoptie moet worden. Als dit zo is, wat betekent dit dan voor de huidige, gedifferentieerde pleegzorg en voor de ouders die vandaag een beroep doen op pleegzorg?

In 2024 is het Pleegzorgdecreet een decennium in werking. Benieuwd of deze kwestie wordt aangeraakt bij de viering.

5. Groeipakket: vijf jaar na de Vette Vis

5.1. Meer selectiviteit?

Recent nog werd [vijf jaar Groeipakket](#) in de verf gezet.

Rond de nieuwe regeling zijn van meet af aan fundamentele discussies blijven bestaan. Heel vaak ging het om het herverdelend karakter van het nieuwe systeem. Vandaag wordt meer dan een zevende van de totale uitgaven toegekend op basis van het inkomen. In het oude systeem was dat minder dan een tiende. Die vooruitgang op het vlak van selectiviteit wordt gerelativeerd. Het feit dat voor meer kinderen een sociale toeslag wordt toegekend, moet ook gezien worden in het licht van het wegvallen van de leeftijdstoelagen.

5.2. To index or not to index

Met het Vlinderakkoord van 2011 haalde Vlaanderen een dik vis binnen. De gezinsbijslagen werden gelicht uit de Belgische sociale zekerheid. Het gemak waarmee van bij de start aan indexeringen werd geraakt, kan op weinig sympathie rekenen voor wie sociale bescherming genegen is. Het is een vilaine vorm van beleidsvoering om nieuw beleid te financieren met niet of beperkte indexeringen. De middenvinger naar de index leverde volgens de Gezinsbond één miljard euro op.

5.3. Een grabbelton?

We lezen ook dat de federale dotatie aan Vlaanderen voor de gezinsbijslagen niet volledig benut wordt voor het Groeipakket, omdat federale financieringsstromen voor andere overgedragen bevoegdheden niet volstaan. Het is niet omdat de gezinsbijslagen werden losgeweekt uit de Belgische sociale zekerheid dat het Groeipakket een grabbelton moet worden.

Een grabbelton wordt het zeker mochten de toelagen verminderd worden om de wensdroom van sommigen van een verplichte kinderopvang te financieren.

Dit is geen goed idee. Intussen weten we uit de rechtspraak dat de grondwettelijke stand still-verplichting geen lege doos is.

5.4. 'Pedagogische voorwaarden' stellen?

Sommigen willen de cash van het Groeipakket ook conditioneren. Dit overstijgt het niveau van 'zattemansklap'. Het is een voorafspiegeling van mogelijk gezinsbeleid. Als ouders niet tegemoet komen aan hun ouderlijke verantwoordelijkheid, bijvoorbeeld door afwezigheden op oudercontacten, dan zou de school dat kunnen melden aan de Vlaamse overheid.

De schooltoeslag zou dan rechtstreeks naar de school kunnen gaan.

Als de cash niet wordt gebruikt om te voorzien in de basisbehoeften van het kind, dan zou het OCMW de mogelijkheid moeten krijgen om dit budget in te zetten om rechtstreeks aankopen te doen voor de kinderen of om schoolfacturen te betalen.

Dit gaat voorbij aan het feit dat het Groeipakket voor heel veel gezinnen een belangrijke bron van algemene inkomensbescherming is.

6. Activering: welk beleid voor gezinnen?

Gezinsbeleid kan meerdere ratio's hebben. Aan dit beleid wordt onder meer de opdracht toegeschreven om de combinatie arbeid en gezin te verlichten.

6.1. Activering raakt gezinnen

Tegen 2030 moet tachtig procent van de mensen op beroepsleeftijd aan het werk zijn. Die doelstelling om de sociale zekerheid te vrijwaren is niet zonder impact voor gezinnen

Voor sommigen zijn de bijkomende sociale voordelen voor uitkeringsgerechtigden een doorn in het oog. Onder de slagzin dat 'lonen moet werken', pleiten zij ervoor om naar één bedrag te gaan, dit afhankelijk te maken van werkbereidheid en dit te beperken in de tijd. Onder meer de studietoelagen van jongeren met een 'werkonwillige' ouder komen hierbij in het vizier.

De Europese Pijler van Sociale Rechten wil dat het verschil in werkgelegenheidsgraad tussen mannen en vrouwen met de helft wordt gehalveerd. Dit betekent dat er in België 343.000 vrouwen extra professioneel aan de slag moeten. Voor sommigen heiligt het doel de middelen.

De minister van financiën wou het huwelijksquotiënt gefaseerd laten uitdoven tegen 2026. Dat zou betekenen dat niet langer dertig procent van de beroepsinkomsten van de partner fiscaal kan worden toegewezen aan de partner die weinig tot geen professioneel inkomen heeft. Dit moet het fiscale onderscheid tussen alleenstaanden enerzijds en gehuwden en samenwonenden anderzijds, verkleinen.

De vlag van de gelijkberechtiging dekt evenwel een activeringsdoelstelling voor vrouwen. Terecht stelt de [Gezinsbond](#) dat dit gewoon zou snijden in het gezinsbudget en afbreuk zou doen aan onbetaalde zorgarbeid. Moeten we er rouwig om zijn dat van een brede fiscale hervorming niets in huis is gekomen?

Huisvrouwen aan wie geen enkele uitkering wordt toegekend, kwamen in 2023 ook minder subtiel in het vizier. De [toenmalige justitieminister](#) vond dat werkloze partners van huisvrouwen als alleenstaanden moeten worden beschouwd. Een [toenmalige partijvoorzitter](#) bakte het dan weer bruin door te stellen dat huisvrouwen ook genieten van onze wegen, onze gezondheidszorg en de scholen voor hun kinderen.

Dat was voor velen een brug te ver. De Vlaamse minister van werk haalde in dat verband een pragmatisch argument aan: je hebt professionals nodig voor het werk dat huisvrouwen niet meer zouden doen, zoals het zorgen voor kinderen en ouderen. Dat zou inderdaad betekenen dat de overheid nog méér moet inzetten op het *outsourcen* van taken in een gezin.

Maar geen nood, sommigen kijken al uit naar alweer een uitbreiding van de flexijobs. De *thuisflexi* zal komen helpen in het huishouden en passen op de kinderen.

De voormalige huisvrouw mag het voetvolk van 127.000 dienstenchequewerknemers vervoegen. Met haar hongerloontje van 13,36 euro bruto per uur én een Vlaamse jobbonus zal ze zich ongetwijfeld een thuisflexi kunnen permitteren. Ze zal ook genieten van de verscherpte voorrangregeling in de kinderopvang, op voorwaarde dat ze vierde vijfde werkt.

6.2. Gezinsbeleid komt onvoldoende tegemoet aan activeringsclaim

Het is duidelijk dat het gezinsbeleid onvoldoende kan tegemoet komen aan de claims die op gezinnen worden gelegd vanuit het activeringsdiscours:

- Het *groeipad* voor de gezinszorg in 2024 werd verlaagd. Het is aannemelijk dat minder beschikbare mantelzorg zorgt voor meer vraag naar gezinszorg.
- Sinds begin 2023 gelden de bekniptelingen op het tijdskrediet en de thematische verloven.

- De capaciteit in de kinderopvang volstaat nu al niet voor wie werkt. Het [VIONA-rapport](#) over de link tussen kinderopvang en tewerkstelling laat zien dat de mantra van 'kinderopvang voor wie werkt' het best opgaat voor ouders met een vast contract, die thuis kunnen werken en die geen moeilijke werkuren hebben.
- Dat de dienstencheques ook in 2024 niet duurder worden, kan bezwaarlijk als een grote verdienste van het gezinsbeleid worden beschouwd. Wel integendeel, ze staat een rechtvaardig loon in de weg van mensen die de combinatie van gezin en arbeid voor 750.000 gebruikers van het systeem moeten vergemakkelijken. Ook die mensen moet ballen in de lucht houden.

7. Gezinsbeleid en demografie

Demografische gegevens zijn essentieel in een omgevingsanalyse voor het huidige en toekomstige gezinsbeleid.

7.1. Geen geboortepolitiek

Als de combinatie gezin en arbeid al een prioriteit is in het gezinsbeleid, dan is dat niet als stimulans om meer kinderen te krijgen.

Tussen 2010 en 2022 daalde het aantal kinderen dat een vrouw krijgt van 1,81 naar 1,53.

In [Frankrijk](#) wordt het ouderschapsverlof hervormd in de hoop dat de drastische afname van het geboortecijfer kan worden gekeerd.

Van een geboortepolitiek in Vlaanderen, is vooralsnog geen sprake en daar zijn goede redenen voor.

Vorig jaar werden binnen de sociale toeslagen nieuwe inkomensgrenzen vastgelegd voor gezinnen met drie of meer kinderen, maar dat is eerder om tegemoet te komen aan de kritiek dat grote gezinnen slechter af zijn met het Groeipakket.

7.2. Alleenstaandenreflex?

We kunnen er niet buiten dat meer dan [een derde van alle huishoudens](#) in België bestaat uit één persoon. Dat gaat om mensen die gewoon single zijn of alleenstaand geworden zijn na een scheiding of een overlijden.

In het Vlaams Parlement gaan stemmen op voor een [alleenstaandenreflex](#) in het beleid. Dit beleid zou weliswaar *familyproof*, maar niet *singleproof* zijn.

Sociale, fiscale en andere belemmeringen om aan cohousing te doen moeten worden weggewerkt. Vier jaar nadat het regeerakkoord hierin voorzag is de FOD Sociale Zekerheid nog aan het onderzoeken of de regelgeving aangepast is aan nieuwe samenlevingsvormen. In dit verband zijn er ook pleidooien om bij uitkeringen het statuut van samenwonende, naast dat van alleenstaande en gezinshoofd af te schaffen.

Een alleenstaandenreflex was er alleszins niet toen in de zomer van 2023 werd aangekondigd dat [alleenstaande mannelijke asielzoekers](#) tijdelijk niet meer zouden worden opgevangen in het netwerk van Fedasil.

8. Veiligheid voor alles

Op overheden weegt een positieve verplichting om mensen te beschermen tegen geweld, ook in familiaal verband. Ook in 2023 troffen we een beleid aan met veel aandacht voor veiligheid.

8.1. Voorzorgsbeginsel in de kinderopvang

Het voorzorgsbeginsel wordt ingeschreven in de regelgeving op de kinderopvang.

Tegelijk zien we dat sommige ouders sympathiseren met initiatieven die de deuren tijdelijk of definitief moeten sluiten. Zij kunnen hun subjectieve ervaringen nog niet kwijt in de Waarderingstool die zal worden ontwikkeld. Die ouders hebben geen vertrouwen in overheidsbeslissingen. Ook dat is een *clash*.

Lezen die ouders de toegankelijke inspectierapporten niet? Vinden zij dat de vaststellingen van ondergeschikt belang zijn of niet sporen met hun ervaringen?

8.2. Intra-familiaal geweld

In het gezinsbeleid blijft intra-familiaal geweld een stevig thema. Er komt een decretaal kader voor de Veilige Huizen, gekend als de *Family Justice Centers*. In ernstige en complexe dossiers kan casuoverleg plaatsvinden met hulpverlening, politie en parket. Hiermee wordt de klassieke scheiding tussen hulpverlening en vervolging verlaten.

Ook moet gewezen worden op een indrukwekkende reeks van aanbevelingen rond (ex-)partnergeweld in het kader van een echtscheiding. Zo pleit het [Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen](#) ervoor om in het kader van voorlopige maatregelen de gezinswoning aan het slachtoffer toe te wijzen, ook als het gaat om ander geweld dan fysiek geweld.

Bij het bepalen van de verblijfsregeling moet rekening worden gehouden met het geweld.

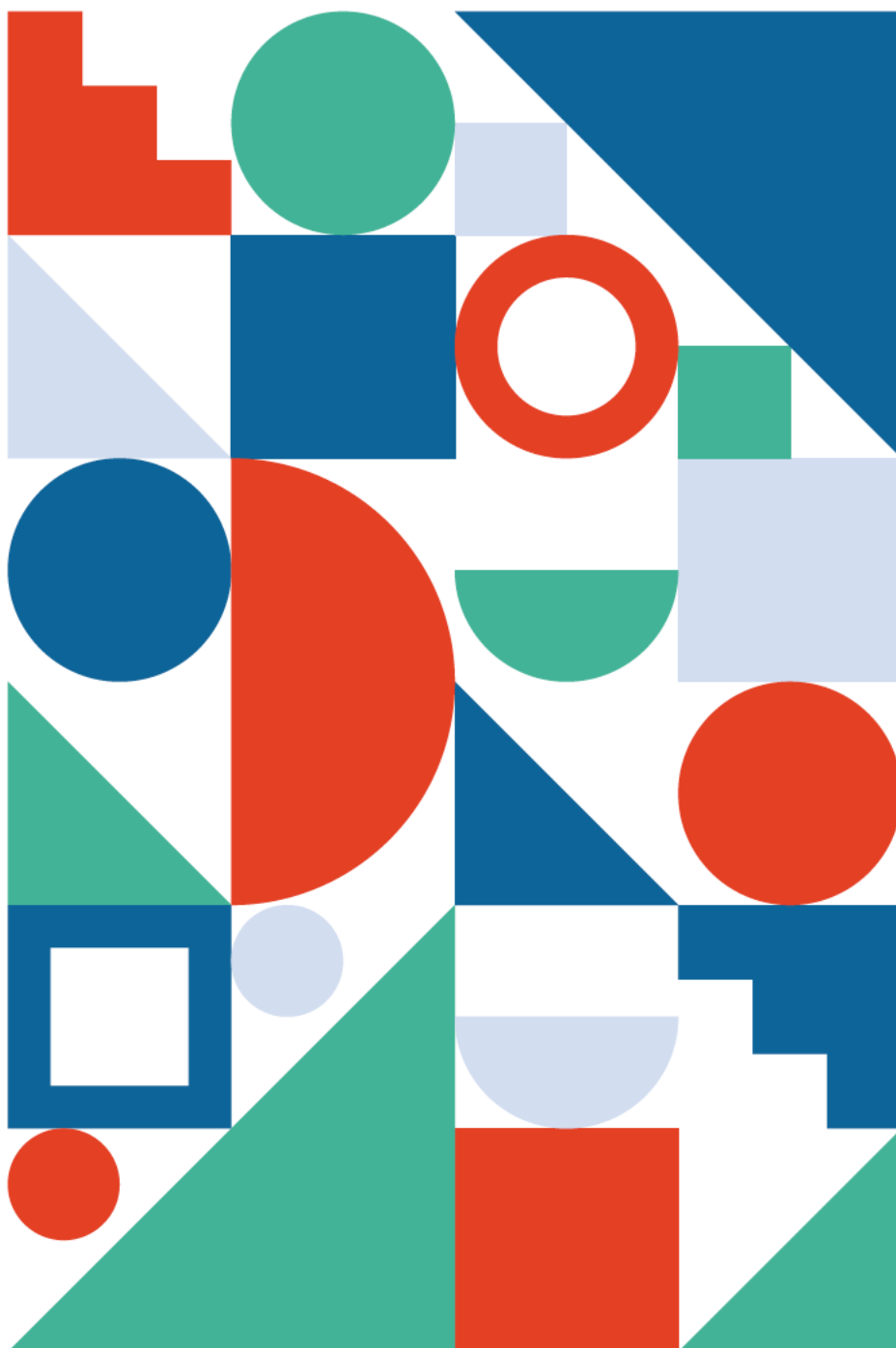
9. Tot slot: *unfinished business*

In de aanloop naar de parlementsverkiezingen van 2024 vinden we ook onafgewerkte dossiers:

- Sommigen denken hierbij aan een versoepeling van de regelgeving op zwangerschapsafbreking of een wettelijk kader voor altruïstisch draagmoederschap.
- Een gewone adoptie door een plusouder kan vandaag een juridische band creëren tussen die plusouder en dat kind. Is er nog een andere plusouder, dan is die plusouderadoptie niet mogelijk. Een [wetsvoorstel](#) wil hieraan tegemoet komen. Er lijkt in het algemeen echter weinig animo te zijn om te komen tot een erkenning van het meerouderschap waarbij recht zou worden gedaan aan de feitelijke rol van plusouders.
- Van wetgeving die burgerrechtelijk voorziet in een verbod op eender welke vorm van geweld in de opvoeding, komt ook niets in huis, hoewel België hiervoor internationaal al meermaals op de vingers werd getikt.
- Uit de resultaten van vorig jaar van de [Gezinsenquête](#) blijkt dat ex-partners die nog contact hebben, de samenwerkingsrelatie met de ex eerder als positief beoordelen. Daarbuiten stelt het beleid vast dat kinderen lijden onder bijzonder stressvolle scheidingssituaties. Daarom zal er op Vlaams niveau worden voorzien in een geïntegreerd [zorgpad voor complexe scheidingen](#). Er lijkt echter weinig draagvlak te zijn om federaal te voorzien in de verplichting tot opmaak van een [ouderschapsplan](#) bij een scheiding. Het wetsvoorstel van 2023 hanteert als uitgangspunt dat partners onvoldoende worden gestimuleerd om na te denken over de gevolgen van de beëindiging van hun relatie voor de kinderen.

Tot slot, het is reikhalzend uitkijken naar de vele memoranda en verkiezingsprogramma's die een voorafname willen zijn van het gezinsbeleid van de komende jaren.

We hebben vastgesteld dat sommige beleidsverantwoordelijken willen *cashen* op de kap van gezinnen door hen te culpabiliseren. Die intentieprocessen dringen maar beter niet door in het gezinsbeleid.

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Kenniscentrum Gezinswetenschappen

Huart Hamoirlaan 136, 1030 Schaarbeek

facebook.com/gezinswetenschappen

twitter.com/gezinswetensch

kczinzwetenschappen.odisee.be | odisee.be